

La REVOLUCIÓ INDUSTRIAL

2on de Batxillerat

Història del Món Contemporani

INDEX

- Introducció
- Capítol 1: El progrés d'una expressió
- Capítol 2: Revolució Industrial i creixement econòmic
- Capítol 3: Els factors endògens de la Revolució Industrial
- Capítol 4: Els factors exògens de la Revolució Industrial
- Capítol 5: Revolució Industrial i societat: La classe obrera
- Capítol 6: Revolució industrial i societat : Les classes mitjanes
- Conclusió
- Opinió personal
- Biografia
- Bibliografia

Introducció

El llibre ens emmarca un fet important en la història de l'home: La revolució Industrial que s'inicia al final del segle XVIII a la Gran Bretanya i es va difondre per Europa i els EUA durant el segle XIX i començament del XX i va transformar profundament l'economia i els sistemes socials de tots els països on s'implantà. Amb l'expressió "Revolució Industrial" designem al pas d'una economia dominada per l'agricultura i l'artesania cap a una economia fonamentada sobre la màquina, la gran indústria, el desenvolupament dels transports i la implantació de la producció, una societat de consum, etc. A partir d'aquest moment la vida de l'home canviarà en tots els aspectes, tant socialment com econòmicament, etc., la Revolució Industrial ens marca l'inici cada cop més accelerat de l'evolució tecnològica i social de l'home. Malgrat que l'industrialització va provocar un fort augment en la producció i va millorar el nivell de vida a molta gent, no va afectar positivament per a tots. Fins la meitat del segle XIX només en van gaudir dels seus beneficis un petit sector de la societat: Els burgesos, propietaris que oferien feina a la classe obrera. D'Aquesta manera la burgesia va esdevenir la classe dominant i va néixer una nova classe social: El proletariat, que treballaven en condicions infrahumanes a les fàbriques sota les ordres dels patrons.

CAPITOL I: EL PROGRÉS D'UNA EXPRESSIÓ

Qui va utilitzar per primera vegada la expressió "Revolució Industrial"? En la introducció a "Revolution Industrielle au XVIII" Paul Mantoux atribueix aquesta expressió a Arnold Toynbee, en les seves "Lectures on

the Industrial Revolution in England" publicades el 1884. El 1914, William Rappard la atorgava als primers escriptors socialistes del segle XIX, a Marx i Engels, així com a Jonh Stuart Mill. Suggestint, no obstant, que podia ser anterior i trobar-se en escrits de la primera meitat de segle.

La expressió es d'origen francès, apareix a principis del segle XIX per unió del adjectiu "industrial" a la paraula "revolució" l'ús de la qual, en el domini polític, es remunta a finals del segle XVII. Els autors oposen la violència de les revolucions polítiques que acabaven de travessar a la apacible transformació que es realitzava en la economia. La idea d'un canvi en la economia està present, encara que el terme "industrial" no estigui unit encara a "revolució".

El concepte es precisa una mica més en el economista liberal Adolph Blanqui, el 1828 parla, vagament d'una "nova revolució": "Des de que la pau ha permès reemprendre una carrera sovint interrompuda, mai vedada del tot a les millores morals que constitueixen la perfectibilitat humana, una nova revolució s'ha operat en les nacions europees: les conseqüències negatives de la guerra i els odis que de la conquesta aixeca al seu pas, han donat lloc a sentiments més bondadosos...". El 1837, realitzava la comparació entre França i Anglaterra: "Mentre que la revolució francesa realitzava els seus experiments sobre un volcà, Anglaterra realitzava els seus en el domini de la indústria...".

El 1839, Natalis Briavoine per primera vegada uneix les paraules "revolució" i "industrial", indicant a part de les implicacions econòmiques, les socials: "... la revolució industrial, al multiplicar les necessitats de l'home, ha augmentat els medis de satisfer-les; però els seus avantatges, encara que són reals, no arriben a tots per igual; ha beneficiat poc a les classes obreres, molt a la propietat i als propietaris de grans capitals".

El primer escriptor socialista que va utilitzar la expressió va ser Engels el 1845. Recordant les dos manifestacions essencials de la revolució industrial, la màquina de vapor i el desenvolupament del proletariat industrial.

El 1868, a "Le Capital", ja s'utilitza la expressió de forma habitual, establint Marx també la relació amb les transformacions tècniques.

Arnold Toynbee, va ser el primer a dedicar un volum a la Revolució Industrial, Lectures on the Industrial Revolution in England (1884). Posteriorment, també el 1884, T. Rogers contribueix a difondre la interpretació "pessimista" insistint en les manifestacions dramàtiques, catastròfiques, de la vida dels obrers atrapats per un "engranatge irreversible".

El 1906, la Revolució Industrial es convertia per primera vegada en el títol d'una obra publicada en francès, la de Paul Mantoux.

Després de la Segona Guerra Mundial, aquesta expressió és utilitzada àmpliament, doncs correspon a preocupacions molt immediates. A mesura que nous països accedeixen a la independència política, intenten aconseguir un sistema de producció que els hi permeti trencar els seus últims llaços colonials. Així, les recents teories del desenvolupament i del creixement econòmic es trobin darrere aquests esforços de independència econòmica que poden conduir als països subdesenvolupats cap a la satisfacció de les seves pròpies necessitats.

Actualment es parla de "les" revolucions industrials, en funció de la utilització d'una forma diferent de energia:

- la primera, la del carbó i la màquina de vapor, a final del segle XVIII i principi del XIX.
- la segona, la de la electricitat i el motor d'explosió, a finals del segle XIX.
- la tercera, la de la energia atòmica, en la actualitat.

Qualsevol que sigui la naturalesa de les revolucions industrials, els seus efectes tècnics i socials són

pràcticament els mateixos. Així, actualment, "Revolució Industrial" s'ha convertit en una noció de prospectiva que s'aplica als països en vies de desenvolupament.

CAPÍTOL II: REVOLUCIÓ INDUSTRIAL I CREIXEMENT ECONÒMIC

L'autor opta per fixar l'inici a mitjans del segle XVIII i el final en els primers anys del segle XIX, doncs en aquest moment els grans invents tècnics, incloent el més gran de tots, la màquina de vapor, ja han estat posats a la pràctica.

Arnold Toynbee, situa la revolució industrial del 1760 fins al 1820 o el 1830, en que ja es pot considerar desenvolupada.

La durada d'aquest fenomen és molt variable segons els països, fins i tot molts del tercer món es pot considerar que encara no l'han pogut fer.

Les "transformacions" no van ser únicament industrials sinó socials i intel·lectuals; per una altra banda, el concepte "revolució" implica una rapidesa en el canvi que pot afectar difícilment a una revolució econòmica.

Si la transformació d'un o diversos sectors no és suficient per a crear una revolució industrial, aquesta no pressuposa en absolut que tots els sectors hagin de patir canvis profunds.

La mecanització trastorna el mercat tradicional i crea noves condicions en els intercanvis i aquí resideix allò que és essencial de la revolució industrial.

Es passa de la noció de la revolució industrial a la de creixement econòmic, amb la finalitat d'avançar més en la investigació i delimitar millor aquest fenomen.

"L'expressió de creixement econòmic apareix en els països anglosaxons durant la Segona Guerra Mundial, en autors com Keynes, Tinbergen o Collin Clark en estudis relatius a cicles econòmics". Ho podem definir com un augment ràpid i sostingut en la producció real per càpita i les transformacions corresponents als àmbits tecnològics, demogràfics i econòmics d'una societat.

La dificultat fonamental que ha endarrerit durant molt de temps l'estudi del creixement econòmic és la imperfecció del material estadístic de que es disposa. Els models de creixement s'han multiplicat, des de la Segona Guerra Mundial, en la mesura en que es reflecteixen preocupacions actuals inclinades més que abans, cap a un desenvolupament econòmic provocat i ja no espontani com en la bona època del liberalisme.

Segons Rostow, tota societat passa des d'un estadi primitiu, basat en la satisfacció de les necessitats primàries de productes alimentaris, al d'una civilització desenvolupada, en cinc etapes:

- la societat tradicional: és aquella que la seva estructura queda determinada per funcions de producció limitades.
- les precondicions d'enlairament: la societat comença a aprofitar-se dels avantatges que li proporciona la ciència moderna.
- l'enlairament: és el resultat de l'existència de condicions tècniques, humanes i socials que aconseguixen superar els obstacles que s'oposaven al seu creixement regular.

És l'etapa més crítica de la revolució industrial.

- el camí cap a la maduresa: etapa en el curs de la qual l'economia demostra que està en condicions de sobrepassar a les indústries que l'han fet enlairar en un principi i assimilar i aplicar eficaçment a tota una sèrie de recursos els descobriments més avançats de la tecnologia de l'època.

- l'era del consum massiu: els individus disposen d'un excedent d'ingressos que poden dedicar a l'adquisició de béns no essencials per viure.

S'afegeix, actualment, al problema del creixement un nou concepte, el del desenvolupament. Els dos conceptes estan estretament lligats. Segons François Perroux, "el desenvolupament és la combinació dels canvis mentals i socials d'una població, canvis que la preparen per a que el seu producte real global creixi de forma acumulativa i duradora". Aquest canvis són els que constitueixen una veritable "revolució", que la seva finalitat és assegurar el necessari per a tots els membres d'una comunitat nacional. D'aquí bé la distinció ja clàssica entre països desenvolupats i en vies de desenvolupament.

CAPÍTOL III: ELS FACTORS ENDÒGENS DE LA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL

La revolució industrial és, pels historiadors i economistes, un canvi en el règim econòmic, el triomf de la llibertat pel damunt del sufocant sistema dels gremis i corporacions. A principis del segle XX, es va insistir en la importància de la tècnica. Un millor coneixement econòmic del passat ha conduït a sumar d'altres factors: les transformacions agràries, l'augment de població i els canvis socials. Es distingeix entre orígens "endògens" que són propis de la indústria, i "exògens" que pertanyen a d'altres sectors de la vida econòmica.

Factors endògens:

- La tècnica i tecnologia, l'invent i la innovació, doncs sense el progrés tècnic no existiria la indústria. Allò que interessa a la indústria i a l'industrial, és menys l'invent que la innovació, es a dir l'aplicació efectiva d'un invent en un sector industrial.

A la indústria tèxtil, John Key inventa la llançadora volant (1723); James Hargreaves (1767), crea la jenny, que permetia filar diversos fil a la vegada; i el bastidor per filar d'Arkwright (1785).

A diferència d'anteriors innovacions, les del segle XVIII platejaven el problema fonamental de la necessitat d'una força motriu capaç de moure-les. Per tant, la principal innovació és l'aplicació de la màquina de vapor de James Watt, a les màquines de filar (1785). Aquesta va ser la més important innovació de la revolució industrial, doncs va permetre que l'home fos independent de les forces de la natura i augmentar la potència de les màquines. Les seves principals aplicacions, a banda de la màquina de filar, va ser amb Fulton (1807), el vaixell de vapor i Stephenson (1829), la locomotora.

Un cop realitzades les primeres innovacions, es produeixen desequilibris que exigeixen reajustaments que donen lloc a d'altres innovacions. Per altra banda, períodes de demanda creixent han comportat innovacions tècniques, i principalment han permès la utilització pràctica de les innovacions. Les conseqüències pràctiques d'aquestes innovacions van ser considerables en diversos nivells: en els preus i en els nivells de producció.

- Acumulació de capital i inversions: sense capital no hauria estat possible introduir innovacions a la indústria. A mesura que les tècniques s'anaven perfeccionant, es necessitava més capital. Es pot comprovar que durant els segles XVIII i XIX, els llocs on es va produir la revolució industrial coincideixen amb els llocs amb més acumulació de capital.

El capital invertit provenia principalment de l'agricultura i del comerç d'ultramar.

La revolució industrial es descobreix com un procés ràpid i continu des de l'angle de l'acumulació de capital, però al mateix temps discontinu i relativament lent des de la perspectiva de les inversions.

Durant el segle XIX, a l'empresari li costava menys car demanar un préstec, per la baixa taxa d'interès. De manera que, banca i indústria es desenvolupen paral·lelament.

La major part de les societats van ser individuals o col·lectives.

- **Funció dels empresaris:** La utilització de les inversions originals, eren poc importants al començament de la indústria i era el resultat de la decisió individual. La primera definició d'empresari és la de Forest de Belidor (1693–1761), com algú que ven i compra treball i materials.

CAPÍTOL IV: ELS FACTORS EXÒGENS DE LA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL

Com a factors exògens, es consideren tradicionalment són, l'agricultura, la revolució agrícola, l'increment de població, el desenvolupament de l'educació i la funció de l'estat.

- **La revolució agrícola:** la formació dels grans centres industrials és impossible si, la producció agrícola no s'organitza de forma que satisfaci les necessitats de la població obrera, i la producció agrícola no es pot desenvolupar si no es troba, en els centres industrials, explicant així la influència de l'agricultura sobre la indústria i a l'invers.

Durant el segle XVIII, va augmentar el nombre d'enclousures passant la propietat de mans dels pagesos a terratinents, produint una extensa despoblació rural.

El progrés de la indústria sempre ha estat precedit d'un desenvolupament de l'agricultura.

És a partir del moment en què l'agricultura aconsegueix una certa productivitat, moment en què ja és capaç de nodrir un excedent de població no dedicada a la producció de béns alimentaris, quan s'efectua el pas possible, però no necessari, a l'estadi industrialitzador.

Les eines del camp les van perfeccionar durant el segle XVIII, reemplaçant la fusta per ferro, sent una de les característiques de la revolució agrícola.

En definitiva, no es pot concebre el neixement d'una indústria moderna en un país que segueixi encara en la fase d'una agricultura de subsistència.

- **Creixement de la població:** L'augment de la població és conseqüència d'un descens de la mortalitat, com a efecte de dos factors, la millora de les condicions sanitàries i els progressos d'una alimentació més variada i racional. Allò que anteriorment havia frenat el desenvolupament de la població, van ser les guerres, la fam i les epidèmies, però a l'època de la revolució industrial van deixar de ser un problema. Actualment, encara es discuteix la disminució de la mortalitat el segle XVIII. El descens a l'edat de matrimoni va ser un factor d'augment de natalitat. L'enlairament de la indústria es va realitzar en un moment d'expansió demogràfica, allò va accelerar el ritme d'aquesta, per tant existeix una relació directa entre l'ampliació de les possibilitats de treball industrial i l'increment de la població.

El creixement demogràfic ha constituït un considerable estimulant de la producció industrial, ha facilitat l'increment de la demanda, per tant ha pogut convertir-se en accelerador de l'economia.

- **El paper de l'educació:** Es van fundar Acadèmies com a grans nuclis de difusió del coneixement, principalment del pensament científic, diverses Acadèmies estaven equipades amb instruments científics i facilitaven la experimentació. Aquestes no es van dedicar tant a innovar en els mètodes i continguts de l'educació com a seguir el corrent general del segle XVIII, en favor dels coneixements més enciclopèdics i més tècnics al mateix temps, seguint l'esperit de la Il·lustració.

Cap a la meitat del segle XIX, en algunes parts d'Alemanya, quasi tots els nens en edat escolar rebien ensenyament permanent.

A Anglaterra la industrialització es va realitzar en un context d'educació d'èlit i no de masses. El 1807, es va rebutjar un projecte de llei presentat al Parlament, que pretenia crear escoles primàries, doncs es considerava perillós instruir a les classes pobres. En altres països, la preocupació per l'educació va ser molt més gran.

- L'acció de l'Estat: En el cas d'Anglaterra i França, tenien lleis que van endarrerir el desenvolupament industrial, prohibien la creació de societats per accions. Existien altres mitjans amb els que els Estats podien recuperar el seu endarreriment, un d'ells l'educació. Així, les despeses de l'ensenyament primari requeien en l'Estat, els de l'ensenyament secundari en les famílies dels interessats, els de l'ensenyament tècnic superior corresponia a l'Estat o a organismes privats.

Per altra banda, l'Estat ha intervingut mitjançant els drets aranzelaris, amb la finalitat d'aconseguir una balança de pagaments favorable i protegir l'enlairament de l'indústria.

CAPÍTOL V: REVOLUCIÓ INDUSTRIAL I SOCIETAT:

· I.- LA CLASSE OBRERA

La revolució industrial va crear un altre tipus de població, la població obrera, que es va aglomerar a les ciutats, millor dit als cinturons urbans, al voltant de les fàbriques.

La nova classe que va aparèixer i es va desenvolupar, és la que Marx va anomenar proletariat. Les característiques d'aquesta nova classe són, que no disposa de temps lliure a excepció de les simples interrupcions físiques per a dormir i alimentar-se, la seva vida està completament acaparada pel capitalista.

Autors de totes les ideologies parlen de les condicions socials sorgides de la revolució industrial, com a una degradació humana.

- Formació del proletariat: Al camp anglès ja existia el proletariat, gent del camp sense terres depenents d'un treball remunerat, principalment durant el segle XVII, com a conseqüència de la concentració de la propietat.

Principalment, va proliferar el treball en manufactures, consistent en que en un sol taller pot reunir sota les ordres del mateix capitalista, artesans d'oficis diferents, per mitjà dels quals un producte havia d'arribar al seu perfecte acabat.

També va tenir una considerable expansió el treball a domicili. Pel capitalisme, aquest sistema de treball tenia dues avantatges doncs, s'economitzava en instal·lacions i consum d'energia i també disminuïa els cost de la ma d'obra, en pagar-se per peces i no per hores. Les crisis de 1848 va acabar de destruir aquest tipus de treball.

- Orígens i migracions: Les migracions han estat discontinues en el temps, variant amb relació amb la demanda de treball a la indústria i a la prosperitat a l'agricultura. Al continent, el despoblament del camp i l'èxode cap a les ciutats ha estat progressiu i irregular, segons les circumstàncies locals. Així, els països amb predomini de la petita propietat, han mantingut i retingut millor la població millor que en aquells on predominaven els latifundis.

Habitualment sempre era l'home qui marxava sol i en el moment que trobava un mínim d'estabilitat, anava a buscar la família.

El ferrocarril va tenir molta influència en aquestes migracions, afavorint la concentració urbana industrial.

- Revolució industrial i treball assalariat: Els obrers feien una llarga jornada laboral, treballant des de la sortida fins la posta del sol, es a dir unes 14 hores diàries, amb només mitja hora per esmorzar i una

hora per dinar. A més no podien estalviar pels moments de malaltia o d'accidents, doncs quan això passava queien en la més absoluta misèria que els acabava matant. Fins i tot es treballava en diumenges, i la jornada laboral era igual per a homes, dones i nens.

Les conseqüències d'aquest treball inhumà van ser: la mala salut, el debilitament de la raça, la malaltia i la mort, l'esclavitud que representa el treball mecànic, els problemes morals (destrucció de la família), l'utilització de l'oci en aspectes poc adequats.

- L'obrer i la màquina: A la introducció de mitjans mecànics van respondre amb revoltes desorganitzades que van rebre el nom de "luddisme". Cada progrés realitzat s'acompanyava d'actituds hostils per part dels que treballaven encara en les antigues tècniques, fins el moment en què la innovació revelava les seves noves possibilitats. Les formes de protesta a la nova societat van ser, la vaga (o coalició) i l'associació, tot i mantenir-se prohibides en molts estats en nom de la llibertat i de l'individualisme. Així, a començament del segle XX, a part d'Anglaterra, només Alemanya tenia aleshores un moviment sindical digne d'aquest nom.

En el segle XIX, els obrers qualificats s'oposaven als no qualificats. La mecanització va portar tota un conjunt de possibilitats intermitges entre el peó i la categoria superior d'obrers professionals. També es van crear ocupacions no obreres, com els comptables, secretaris, tenedors de llibres.

- Revolució industrial i treball de dones i nens: En aquest període es va donar molt la contractació de famílies senceres per a la producció. A les mines, el propietari només tractava amb el cap de família, qui carregava amb la responsabilitat del treball i portava a la dona i els fills per extraure el màxim. A la indústria cotonera la majoria de la mà d'obra estava formada per dones i nens. Els salaris de les dones eren inferiors als dels homes i a més representava una plantilla més dòcil. Els nens encara cobraven menys que les dones. Els abusos comesos amb ells van ser denunciats a finals del segle XVIII per metges que van demanar als magistrats prohibir el treball durant la nit. El treball dins la mateixa fàbrica, en lloc d'apropar els membres de la família, tendeix a separar-los. La duresa de les condicions de vida afavoreix l'alcoholisme, la popularitat dels cabarets, l'increment de la prostitució, etc. La postura de l'Església Catòlica i de molts metges davant d'aquest fets socials explica que la lluita contra alguns abusos comencés, precisament en aquest àmbit del treball de les dones i els nens.
- Revolució industrial i vida urbana: Un dels efectes de la Revolució industrial va ser el gran creixement de les ciutats. Però aquest ràpid creixement va provocar aglomeracions sense condicions. Les ciutats tèxtils eren molt depriments. Molta part de la població treballadora viu en soterranis i golfes. El trasllat a domicili d'algunes activitats laborals va empitjorar més el problema. Els propietaris d'immobles es mostraven molt durs i contribuïen a l'explotació dels obrers. La vivent i l'alimentació constituïen una part importantíssima de les despeses. Fins al 1840 no es comença a millorar el tema de les vivendes.
- Millora o deteriorament del nivell de vida obrer? : Segons Marx l'obrer s'empobreix més quanta més riquesa produeix, quan la seva producció creix en capacitat i volum. Amb el temps s'hi va introduir algunes millores en l'alimentació, encara que els salaris van continuar igual de minsos. Es va introduir el pa blanc, la carn i les patates. Es va generalitzar la calefacció degut als baixos preus del carbó. Però les condicions de treball eren molt dures, les deformacions físiques nombroses i doloroses; realment era molt dur viure en aquelles condicions. La introducció de la força motriu no humana en determinades indústries va ajudar a disminuir els esforços dels homes i va augmentar les possibilitats de treball per a les dones, contribuint així, al augment dels ingressos familiars. Amb el pas del temps, és cert que va millorar el nivell de vida de la classe obrera gràcies a l'acció dels propis treballadors per tal de millorar la seva condició material i moral.

CAPÍTOL VI: REVOLUCIÓ INDUSTRIAL I SOCIETAT:

· II.- LAS CLASES MEDIAS

Una altra conseqüència de la Revolució Industrial va ser el desenvolupament de la nova burgesia. La burgesia no és una creació de la era industrial. Antigament el burgès era l'habitant d'un burg o ciutat, i extreu els seus beneficis del treball no manual. Pierre León diu que la burgesia treballa més amb el cervell i amb la intel·ligència que no pas amb les mans; però també treballa. En aquest aspecte s'oposa als grups privilegiats i s'uneix a les diverses capes populars. Aquesta burgesia avarca elements diversos: juntament amb el propietari-patró, se situen tots els grups intermitjos, com ingeniers, tècnics, empleats administratius, que són l'aportació més original de la Revolució Industrial.

- *La burgesia industrial: Resulta una mica difícil de definir perquè es tracta d'un grup social poc conegut degut a l'absència de fonts documentals i a la manca d'estudis sobre el tema. Una part dels industrials procedia de l'aristocràcia terratinent que es va dedicar a la indústria com a mitjà segur d'incrementar els seus bens i donar feina, en condicions molt ventajoses, a la mà d'obra dels seus dominis. Altres industrials van ser comerciants, negociants o banquers que passen del comerç a la producció traspasant els seus capitals. El que s'ha de destacar és la novetat del treball del industrial i les seves diferències importants amb el comerciant i l'artesà. L'industrial és, a la vegada, un comerciant, ja que necessita vendre els seus productes, i un empresari, donat que se l'exigeixen qualitats organitzatives. Els industrials no formaven una classe sinó que, més aviat, representaven un grup caracteritzat pel seu individualisme i la seva incapacitat per defensar els interessos comuns, encara que en alguns moments van constituir grups de pressió sobre els governs a fi d'afavorir els seus interessos.*
- *Educació i ascens dels quadres tècnics: Entre la burgesia i les masses obreres sorgeix una categoria intermitja: la dels tècnics. Aquesta, a la vegada, engloba una ampla gamma d'especialitzacions originades per les noves necessitats: ingeniers, contramestres, dissenyadors, comptables, representants comercials, contractistes, etc. L'ingenier pertany al sector terciari, encara que, per l'exercici de la seva professió està relacionat amb el sector secundari. La seva professionalitat està basada en una sòlida instrucció i estudi, que s'ha anat definint a poc a poc, a mesura que sorgien noves necessitats. Les primeres màquines de la indústria van ser producte de l'experiència, però gràcies a la tècnica i al saber es van perfeccionar. Aquesta creixent complexitat va exigir la presència d'especialistes a les fàbriques. És evident que la seva preparació i educació era molt important i per això es van crear escoles tècniques especialitzades, seguint diferents models de creació depenent dels països. Aquesta educació tècnica va oferir a la indústria els especialistes que necessitava. A nivell social, aquestes escoles van significar un eficaç mitjà de promoció social i de ascens de les classes mitges.*
- *Comerç i progrés social: El concepte de fabricació compren la idea de la venda i, això, comporta el desenvolupament d'intermediaris entre el productor i el consumidor. Apareixen doncs, noves professions mercantils, adopten noves tècniques de vendes. La seva feina consisteix en presentar mostres al client, registrar les comandes i transmetre'ls al fabricant. Molts comerciants van considerar preferible baixar els marges de benefici per augmentar el volum de vendes, que no pas vendre poc i car. Van començar a crear-se grans magatzems de roba i altres articles. El descens dels preus va contribuir a augmentar més el consum entre les classes mitges i, fins i tot, entre una part de la població obrera que intentava imitar a la gent burgesa. El comerç, així com la banca van ser una de les sortides professionals dins de les classes mitges.*
- *Noves formes de riquesa: La riquesa tradicional estava basada en la terra i en les diferents formes de rendes. El progrés social de les classes mitges d'aquesta època és refereix més a una nova representació de la riquesa, que no pas a noves formes de riquesa. Les accions de les societats industrial es veien amb certa desconfiança pel risc que suposaven. Estaven limitades a un petit cercle d'interessats i especialistes. La burgesia era més partidària de les accions ferroviàries i dels*

valors immobiliaris. En 1837 es va desencadenar una veritable febre ferroviària amb la conseqüent inversió mobiliària.

CONCLUSIÓ

Al llarg de la Història s'ha anat atribuint l'origen del concepte "Revolució Industrial" a diversos escriptors socialistes, economistes, historiadors; passant per Arnold Toynbee fins Engels i Marx. Qui va ser el primer d'utilitzar el concepte? No es sap del cert el seu origen, als inicis de l'impacte de la Revolució Industrial, molts escriptors ja feren vagues al·lusions al terme així que és difícil afirmar amb certesa qui va ser el primer en unir el concepte "Revolució" a "Industrial". El coneixement d'aquesta Revolució ha anat progressant al segle XX, però molts punts segueixen tenint més d'un punt de vista i es fa difícil arribar a una explicació comuna. La revolució s'ha vist influïda pel augment de capital, millores en l'educació, creixement de la població, etc. Però no està clar si aquests factors han estat ajuda al desenvolupament de la revolució o més aviat han sigut conseqüències. Una conseqüència clara de la revolució Industrial ha estat el canvi profund en l'ordre social i el pas d'agricultura a industrialització que s'ha experimentat a gairebé tot el món

OPINIÓ PERSONAL

He trobat dificultats a l'hora de llegir-lo al ser la primera vegada que llegeixo un llibre de contingut històric d'aquest estil. He trobat interessant aquesta obra de Claude Fohlen ja que dins d'un tema exposa les opinions d'altres escriptors i obrers de l'època i es mostra imparcial en tot moment davant els diferents temes exposant més d'un punt de vista però sense incloure gairebé mai cap aportació personal; i emmarca clarament els fets que deriven de la Revolució Industrial d'una manera resumida. He trobat interessant el capítol 5 sobre la classe obrera que m'ha sigut més fàcil de llegir perquè mostrava que la revolució industrial mai ha sigut bona per tothom, només ho ha sigut per una petita minoria, la burgesia, que va ser l'única afavorida. Resulta molt trist pensar que tota aquesta importantíssima transformació socio-econòmica se la devem al gran esforç i a les penúries de la classe obrera. M'ha cridat l'atenció veure que Claude Fohlen enfoca la Revolució Industrial constantment a Anglaterra, país on ha nascut aquesta revolució, i no en parla molt dels altres països, encara que també fa algunes referències

BIOGRAFIA

Claude Fohlen és professor de la Sorbonne i especialista d'Història de la Revolució Industrial i dels Estats Units.

BIBLIOGRAFIA

Claude Fohlen, *Revolución Industrial*, editorial Vicens Vives, Segona reedició 1984